

Василенко Олена Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ ЯК СКЛАДОВА ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Повномасштабне вторгнення держави-агресора в Україну зумовило потребу в нових підходах до підготовки фахівців соціономічних професій (психологів, соціальних працівників, соціальних педагогів, лікарів). Ця група професій є однією з найбільш стресогенних та характеризується значною емоційністю, високим психічним і фізичним навантаженням, особливостями взаємодії з людьми, схильністю до професійного вигорання. Тому важливим завданням сьогодення є формування і розвиток психологічної стійкості фахівців соціономічних професій.

О. Корчова стверджує, що соціономічні професії (від лат. *society* – суспільство) – це професії, які в процесі діяльності ґрунтуються на спілкуванні типу «людина-людина». Людина або група людей для представників соціономічних професій є предметом їх професійної діяльності. Тому фахівці-соціономісти асоціюються з вивченням і поясненням соціальних стосунків, соціального розвитку суспільства, впливом на соціальні процеси на різних рівнях соціальної взаємодії [4].

З огляду на те, що до представників соціономічних професій висуваються значні психологічні, професійні, особистісні вимоги, пріоритетним завданням є розвиток психологічної стійкості цих фахівців.

Психологічна стійкість, на думку О. Грициної, є характеристикою особистості, що забезпечує її стійкість до фрустрації і стресогенного впливу складних ситуацій. Вона формується одночасно із розвитком особистості і залежить від типу нервової системи людини і досвіду, набутого в тому

середовищі, в якому вона проживає, а також від вироблених у неї навичок поведінки і розвитку її пізнавальних структур [2].

Д. Кравцов зауважує, що психологічна стійкість – це якість особистості спеціаліста, що включає в себе здібності не піддаватися несприятливим обставинам при виконанні завдань, не знижувати під їх впливом якість виконання професійних дій. Дослідник також стверджує, що рівень психологічної стійкості спеціаліста, з однієї сторони, проявляється в надійності його професійної діяльності, а з іншої, успішна професійна діяльність для багатьох є основою для самореалізації, що в свою чергу підвищує рівень їх психологічної стійкості [5].

У працях американських науковців (L. Meredith, C. Sherbourne, S. Gaillot, L. Hansell, H. Ritschard, A. Parker та G. Wrenn) психологічна стійкість визначається як здатність людини успішно адаптуватися в умовах ризику, критичних обставинах чи в ситуації змін. Психологічна стійкість – це процес, що включає взаємодію між людиною, її життєвим досвідом та поточним життєвим контекстом [7].

Основними аспектами формування психологічної стійкості фахівців, на думку М. Корольчука та В. Крайнюка, є розвиток врівноваженості (здатність утримувати рівень напруги, не доводячи організм та психіку до руйнівного стресу), стабільності (постійний рівень настрою) та опірності (здатність зберігати свободу поведінки та вибору способу життя) [3].

Аналізуючи професійну компетентність майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей, Т. Потапчук зауважує, що психологічна стійкість, витримка і самовладання є важливими якостями особистості. Адже витримка дозволяє зовні відображати спокійний вигляд, а психологічна стійкість і самовладання допомагають зберігати спокій в душі. І навіть якщо клієнт, з яким доводиться працювати фахівцю-соціономісту, проявить свої негативні емоції, то стриманість і самовладання стануть у нагоді для продовження роботи з ним.

Для фахівців соціономічних професій життєво необхідно розвивати власну психологічну стійкість – особливість вольової поведінки людини, що

виявляється в умінні володіти своїми почуттями і настроями, стримувати власні прагнення, якщо вони ведуть до неправильних реакцій, не допускати імпульсних дій [6].

Як зазначає В. Гладкова, у сучасному суспільстві важливого значення набуває професійно-особистісний розвиток фахівців соціономічного профілю, залежність його ефективності від індивідуальних особливостей таких фахівців. Фахівці повинні спрямовувати свої зусилля на розвиток комунікативних здібностей, уміння добре орієнтуватися у мінливих життєвих обставинах, швидко входити у професійну ситуацію, а також удосконалювати свої організаторські і лідерські якості [1].

Отже, психологічну стійкість фахівців соціономічних професій слід розглядати як якість їхньої особистості, окремими аспектами якої є стійкість, урівноваженість, опірність. Вона дозволяє фахівцям протистояти труднощам, несприятливому тиску обставин, зберігати психологічне здоров'я і працездатність у різних життєвих випробуваннях.

Список використаних джерел

1. Гладкова В. Відповідальна професійна поведінка фахівця соціономічного профілю: акмеологічні аспекти. *Освітологічний дискурс*, 2019, № 1-2 (24-25). С. 336-343.
2. Грицина О. М. Розвиток психологічної стійкості у керівників органів охорони державного кордону України : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09. Хмельницький, 2018. 20 с.
3. Корольчук М. С., Крайнюк В. М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах : навч. посіб. Київ : Ніка-Центр, 2009. 576 с.
4. Корчова О. М. Риторична компетентність як складник професійної підготовки соціальних педагогів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*, 2013. Вип. 22. С. 23-28.

5. Кравцов Д. Психологічна стійкість спеціаліста екстремального профілю. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*, 2020. С. 217-219.

6. Потапчук Т. Професійна компетентність майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 2020. № 1. С. 222-226.

7. Promoting Psychological Resilience in the U.S. Military. Center for Military Health Policy Research. / L. S. Meredith et al. Los Angeles, 2011. 186 p.